

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

БЛАНК ЗАДАННЯЎ

11 клас

Дарагія адзінаццацікласнікі!

Як часта мы чуем і самі кажам: “Мой горад”! Але горад – гэта не толькі знаёмыя вуліцы і будынкі, але і культурная прастора, якая фарміруе нас і адначасова ствараеца намі. Горад – гэта аблічча часу і адбітак чалавечай дзейнасці. Мы добраўпарадкоўваем яго, а ён – нас: вучыць бачыць гармонію, берагчы прыроднае і духоўнае асяроддзе.

Усе заданні гэтай работы аб’яднаны тэмай горада і добраўпарадкавання. Апошнія – не толькі клопат пра фізічную прастору, але і адказнасць за культуру маўлення, чысціню роднай мовы і захаванне літаратурнай спадчыны. Для паспяховага выканання заданняў вам спатрэбіцца здольнасць бачыць сувязь паміж словам і рэчаіснасцю, паміж дакладнасцю думкі і архітэктурай наваколля.

Жадаем плённай працы, глыбокіх разваг і творчых адкрыццяў!

Варыянт 2

Заданне 1. Вядома, парадак павінен быць не толькі ў наваколлі, але і ў паводзінах, адносінах да жыцця. Маральным арыенцірам для людзей могуць лічыцца аўтары беларускай літаратуры, крылатыя словы якіх падказваюць нам напрамак жыцця. Прачытайце выказванні беларускіх мастакоў слова і выканайце фанетычнае заданне: пастаўце знак “+” у патрэбным слупку табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

І ў тон адзін з зямлёю я пяю, і кожны міг сябе я пазнаю часцінкай злітаю вялікага сусвету. (Якуб Колас)

Заданне 2. У гарадах і вёсках існуюць аб’екты, якія забяспечваюць іх жыццядзейнасць. Гэтыя аб’екты складаюць гарадскую або вясковую **інфраструктуру**. Пастарайцеся правільна вызначыць лексічнае значэнне кожнага з інфраструктурных найменняў і спалучыце словы з левага слупка з іх значэннямі ў правым слупку. Адказ запішыце ў наступнай форме: А1Б2В3Г4Д6Е7 (звярніце ўвагу, што адна з назваў лішняя).

Максімальная колькасць балаў – 6.

	Значэнне слова
А	Памяшканне для работы мастака, скульптара
Б	Збудаванне для пераходу або пераезду цераз раку, канал, чыгунку і г.д.
В	Участак для адпачынку з прыроднымі ці штучнымі насаджэннямі, дарожкамі, алеямі, вадаёмамі
Г	Прадпрыемства, якое аказвае насельніцтву розныя бытавыя паслугі
Д	Перакрыцце праёма ў сцяне або пралёту паміж дзвюма апорамі, слупамі, устоямі моста і інш.
Е	Вялікая незабудаваная тэрыторыя ў горадзе або вёсцы

	Аб’ект інфраструктуры
1	мост
2	арка
3	перакрыжаванне
4	майстэрня
5	атэлье
6	плошча
7	парк

Заданне 3. Зладзьце добраўпарадкаванне па-беларуску, пераклаўшы з рускай мовы дзеясловы, што называюць розныя віды работ, якія могуць праводзіцца для надання розным тэрыторыям добраўпарадкаванага выгляду.

Заўвага. Для дзеяслова **мостіць** пераклад **масціць** не прымаецца.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Заданне 4. Бадай што самы прыемны вынік добраўпарадкавання тэрыторыі – яе азеляненне. Але высаджванне дрэўцаў не такая простая справа, бо для кожнага з іх, у залежнасці ад пароды, трэба падабраць найбольш спрыяльнае для росту месца. Важна таксама ўлічваць і як розныя віды дрэў могуць ужывацца адно каля другога, і эстэтыку іх агульнай кампазіцыі на адпаведнай тэрыторыі.

Ацаніце прапанаваную вам “тэрыторыю” (табліцу), улічваючы, якая граматычная форма дзеяслова прымеркавана да кожнага слупка. З улікам гэтага падбярэце шэсць патрэбных “дрэўцаў” (граматычных формаў), каб “пасадзіць” іх у пазначаных месцах.

Узор:

	 <i>еду</i>		<i>едзьце</i>
<i>рабіць</i>		 <i>робіце</i>	

Максімальная колькасць балаў – 6.

Заданне 5. Добраўпарадкаванне – гэта імкненне не толькі да парадку, але і да міру, ладу, утульнасці, да сувязі пакаленняў і пераемнасці традыцый. Прачытайце урывак з рэкламы па добраўпарадкаванні прыдамавых тэрыторый. Запоўніце табліцу, упісаўшы ў правы слупок словы (словазлучэнне) у адпаведнай граматычнай форме згодна з пазначанымі ў левым слупку іх характарыстыкамі.

Максімальная колькасць балаў – 6.

*Добраўпарадкаванне тэрыторый – гэта мастацтва пераўтварэння ўчастка, якое надасць унікальны характар кожнаму дому. Наша студыя падыходзіць да гэтага працэсу з поўнай адказнасцю і творчасцю, ствараючы ўнутраныя прыгожыя і функцыянальныя **двары**. Асабліва ўвага надаецца добраўпарадкаванню прыдамавых тэрыторый у Мінску і ўсёй Беларусі, дзе высокія стандарты жыцця патрабуюць персаналізаванага і творчага падыходу да праекта. Мы ўлічваем асаблівасці ўчастка, таму нашы праекты добраўпарадкавання заўсёды распрацоўваюцца індывідуальна, адлюстроўваючы як спецыфіку мясцовасці, так і пажаданні заказчыка.*

Заданне 6. Добраўпарадкаванне горада, несумненна, пачынаецца з ачышчэння. У сувязі з гэтым мы прапануем вам “ачысціць” ад памылак паведамленні, размешчаныя на рэкламных шчытах. Дапамажыце выявіць, патлумачыць і паправіць дапушчаныя памылкі. Улічыце, што сярод прапанаваных могуць быць як сказы з памылкамі, так і правільныя сказы. Калі памылак няма, то напішыце “Няма памылак”.

Максімальная колькасць балаў – 6.

№ сказа	Сказ
1	Людзі, якім патрэбна ваша дапамога... Звесткі пра іх глядзіце на сайце X ва ўкладцы “Дабрачыннасць”. Інфармацыя абнаўляецца кожныя два тыдні.
2	Мы помнім і прыносім даніну павагі героям.
3	Прафесія, якая дазваляе павышаць кругагляд, дае магчымасць глыбей разумець свет вакол сябе...
4	Спарткомплекс “Раўбічы”. Пад’язджаючы да Мінска, добра бачны яго трампліны.
5	Лячэбны санаторый N – цудоўнае месца для адпачынку!
6	Заняткі спортам адыгрываюць важную ролю ў фізічным і псіхічным развіцці людзей. Спартыўны комплекс Q чакае наведвальнікаў!

Заданне 7. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Ежегодно в срок до 1 октября местные исполнительные и распорядительные органы согласовывают определенные специализированными организациями площадки складирования снега в соответствии с законодательством об охране окружающей среды при условии размещения их в местах с преимущественно глубоким залеганием грунтовых вод и недопущения попадания талых вод в водные объекты, на озелененные территории, природные территории, подлежащие специальной охране. *(По материалам интернет-ресурсов.)*

Уявіце, што Вы трапілі ў Белы Горад, у якім усё так або інакш звязана з літаратурай. Пастарайцеся зразумець яго жыццё. Для гэтага спатрэбяцца веды з тэорыі, гісторыі літаратуры і ўласная творчая фантазія.

Заданне 8. Ваша першая задача – размеркаваць на праспекце Тэорыі чатыры прыпынкі грамадскага транспарту (Рамантызм, Рэалізм, Барока, Мадэрнізм) у той паслядоўнасці, у якой гэтыя напрамкі з’яўляліся ў мастацтве (першы прыпынак – самы блізкі да “Дэпо”). Другая задача – размясціць на кожным прыпынку па два элементы афармлення, якія найбольш адпавядаюць яму.

Запішыце ў адведзеным полі над ліхтаром назву прыпынку і пад транспартнай лініяй нумары элементаў афармлення для яго. Лішнія элементы змясціце ў “Дэпо”.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Элементы афармлення:

1. Мазаіка з цытат з мастацкіх твораў розных эпох
2. Аўтамат для продажу паштовак з выявамі сімвалаў з твораў М. Багдановіча, З. Бядулі, У. Дубоўкі
3. Партрэт Сімяона Полацкага ў незвычайнай дэкарыраванай раме з выгнутымі лініямі
4. Барэльеф Францішка Багушэвіча
5. Вітраж з выявамі Машэкі і Наталькі
6. Антычныя скульптуры багоў у нішы з калонамі
7. Цытаты з “Ліста да Абуховіча” і “Прамовы Мялешкі”
8. Фрагмент дэкларацыі арганізацыі “Маладняк”
9. Шарж з подпісам “Пісар Кручкоў”
10. Скульптурная кампазіцыя герояў твораў Адама Міцкевіча

Заданне 9. У Белым Горадзе плануецца пабудаваць квартал “Жанры”, дзе кожны дом будзе мець назву па адным з літаратурных жанраў і будзе аздоблены цытатай з твора гэтага жанру. Каб дапамагчы аздобіць дамы, прааналізуйце прапанаваныя цытаты і вызначце аўтара радкоў, назву твора, з якога ўзята цытата, жанр гэтага твора.

Цытата 1

Данілка. Самі з сабой пойдзем: ты з малымі, я з скрыпачкай. У свет, мамачка, па хату і хлеб пойдзем. Я буду іграць, ты пяць, а малыя сваім плачам памагаць нам будуць. І такую вандроўку пачнём, якая яшчэ нікому і не снілася! Ад вёскі да вёскі пойдзем, ад двара да двара – аж у вялікі горад зойдзем, кажуць, ёсць такія гарады, ці месцы, дзе дамы ўсе чыста, як печы, – з цэгля мураваныя, а народу там шмат, шмат!

Цытата 2

Шыковіч працаваў у сховішчы, якое змяшчалася ў skleпах былога аддзялення банка. Прасторныя сухія skleпы. У першы пасляваенны год камсамольцы разабралі банкаўскія руіны і са старой цэгля на месцы трохпавярховага будынка змуравалі невялікі аднапавярховы асабняк. Рэканструкцыя горада не кранула яго, бо стаяў ён у глыбіні двара, пасярод квартала. Наперадзе вырас чатырохпавярховы дом. А гэты белы домік стаяў у абкружэнні таполяў. Пасаджаныя ў сорак пятым годзе, яны разрасліся ў густы цяністы сквер і ўсё навокал засыпалі пухам квецені.

Цытата 3

А ўранні ў святы дзень устаць і ў лес пайсці, грыбоў насабіраць (мо леснікі не абдзяруць), а потым – у царкву, у госці пайсці, а вечарком, скрыпку ўзяўшы, на вуліцы пад хатай пасядзець, сыграць скокі-танцы ды песні-весялушкі розныя. Іграе Іван на гармоніку, а Цімох на дудцы мастак; танцуе студэнт з дзяўчынкамі-хахатушкамі, сарамліва-смелымі, здарова-прыгожымі.

Ідзе час, зараз да горада рыхтавацца пара... Сумна тады робіцца.

А толку пра зданне страхаванне так і няма. І бацька з сынам неахвотна гаворыць ужо пра тое. Баіцца за сына ядынага, дрыжонага. Бо баіцца стары, што надта пачаў цікавіцца сыноў незразумелым, таемным, страшным, незямным.

Цытата 4

Лабановіч на хвіліну задумаўся.

– Прызнацца, я ніколі не цікавіўся гэтым пытаннем. Тут, на Палессі, дзе людзей сустракаеш мала, можа, і задумаешся над кожным чалавекам, які ні прыродзе перад тваімі вачамі. Але ў горадзе, дзе не паспяваеш больш-менш стала заўважыць твар кожнага стрэчнага, я думаю, што гэта проста немагчыма. Можа, дзе ў мазгах гэты працэс і выяўляецца, але ў нашай свядомасці ён дапраўды не адбываецца.

Заданне 10. Летам 2027 года ўвесь Белы Горад збіраецца святкаваць 110-годдзе з дня нараджэння аднаго з самых вядомых беларускіх паэтаў. Ён нарадзіўся ў Рэвелі (цяпер Талін), але дзяцінства правёў у Беларусі. Атрымаў настаўніцкую адукацыю. Большую частку жыцця прысвяціў працы ў рэдакцыях літаратурна-мастацкіх газет і часопісаў. Яго кнігі “Пры святле маланак”, “Крык сойкі” ўвайшлі ў залатую скарбонку беларускай паэзіі XX стагоддзя.

Вы як адзін з найлепшых знаўцаў беларускай літаратуры былі запрошаны ў каманду, што распрацоўвае канцэпцыю літаратурнага афармлення гарадской прасторы (графіцы, муралы, светлавая інсталяцыя, іншае), заснаваную на **адным** літаратурным творы пісьменніка, юбілейную дату якога збіраюцца святкаваць жыхары Белага Горада. Вам неабходна выканаць некалькі заданняў.

1. Запішыце імя пісьменніка, юбілейную дату якога рыхтуюцца святкаваць жыхары Белага Горада, і назву твора, на аснове якога Вы мяркуеце афармляць гарадскую прастору.
2. Кратка апішыце 2 аб’екты афармлення. Патлумачце, як Ваша ідэя афармлення звязана з ідэяй выбранага Вамі твора. Для афармлення выбірайце прынцыпова розныя аб’екты і аформіце іх па-рознаму.
3. Апішыце (да 100 слоў), як ідэя афармлення гарадской прасторы ў сувязі з выбраным Вамі твораў паўплывае на ўспрыманне горада жыхарамі і гасцямі.
4. Прывядзіце 2 цытаты з **гэтага** твора, што будуць высечаны на помніку пісьменніку, адкрыццё якога запланавана ў дзень святкавання 110-годдзя. Патлумачце адным-двума сказамі, чаму Вы выбралі менавіта гэтыя цытаты (тлумачэнне павінна быць на кожную цытату асобна).

Максімальная колькасць балаў – 6.